

Национален съвет за журналистическа етика

РЕШЕНИЕ

№ 1/07.02.2023 г.

Комисията по журналистическа етика на свое редовно заседание на 07.02.2023 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Нели Огнянова

ЧЛЕНОВЕ: Александър Кашъмов
Бойко Василев
Весислава Антонова
Гена Трайкова
Диляна Илиева
Даниела Тренчева
Ирина Недева
Илия Вълков

изслуша доклад по жалба с вх. № 10-002/2023 на С. М. срещу публикация в електронното издание на „Сегга“ от 26 ноември 2022 г., озаглавена „Членове на СЕМ протестират срещу шефа си заради Украйна“.

В жалбата се твърди, че е осъществено нарушение на Етичния кодекс на българските медии от страна на „Сегга“.

I. ПРОЦЕДУРА

1. Жалба с вх. № 10-002/2023 г. се отнася до нарушение на Етичния кодекс на българските медии, осъществено чрез следната публикация: „Членове на СЕМ протестират срещу шефа си заради Украйна“.
2. Жалбата е подадена в допустимия от правилника срок.
3. КЖЕ обсъди допустимостта на жалбата, жалбата е допустима.
4. Представено е становище от медията, подписано от главната редакторка Теодора Пеева.

II. ЖАЛБА

Жалбата е от С.М., председател на медийния регулатор. В нея се твърди, че „в публикувания материал за пореден път се представят изопачено действията на регулатора във връзка с избирането на генерален директор на обществената медия БНТ“ и „преднамерено, тенденциозно и

неотговарящо на истината се правят внушения, че членовете на СЕМ от квотата на президента са причина за неизбирането на нов генерален директор, съответно – че подкрепят оставането на К. на поста за неопределено време.“

По-нататък в жалбата се посочва, че подобна теза има и в други публикации: *„много други медии са стигнали до същото заключение“,* но жалбата е срещу само една публикация, *„на която не само аз, като председател, но и СЕМ, като регулаторен орган, чиято репутация е потърпевша, сме жертва“,* пише С.М. Насочването на жалбата срещу една публикация – последната – е поради предвидените в правилника срокове, но се посочва, че *„тя не е инцидентна“.* С.М. напомня, че за избор на генерален директор на БНТ има процедура на базата на Закона за радиото и телевизията, която изисква избор с три гласа.

Излагат се подробно събитията от деня на избора, като се сочи, че в проведените три тура (описани са изчерпателно подадените за кандидатите гласове) нито един от кандидатите не получава три гласа. Посочва се още, че *„членовете на президентската квота са двама, тоест те сами по себе си не биха могли да формират мнозинство“.* *„Да се правят внушения, че именно и само заради членовете от квотата на президента не е проведен избор, не отговаря на истината и представлява манипулативно представяне на фактите“,* се казва в жалбата.

Подчертава се още, че именно поради съществуващата възможност СЕМ да не може да направи избор и за да не се прави избор на всяка цена, законът е предвидил изпълнение на функциите на генерален директор от действащия, до нов ефективен избор.

Искането е КЖЕ да постанови нарушение на Етичния кодекс на българските медии.

III. РАЗПОРЕДБИ ОТ ЕТИЧНИЯ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ, ЧИЕТО НАРУШАВАНЕ СЕ ТВЪРДИ

1.1.1 Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти.

IV. СТАНОВИЩЕ НА ОТВЕТНАТА СТРАНА

Получено е становище от ответната страна, подписано от главната редакторка на „Сега“. В него се казва, че *„изложените в жалбата факти не говорят в защита на г-жа М., защото водят точно към резултата, който е описан и който тя оспорва. Въпросът е дали се е стигнало до него целенасочено, или е случайно стечение на обстоятелства.*

Авторът вижда закономерност, която е обяснил подробно веднага след третото гласуване на СЕМ в коментар под заглавие „Разривът Радев-Петков спаси креслото на Кошлуков в БНТ“, публикуван на 30 юни 2022 г. Неговият извод по-късно е добавен като фон на оспорваната информация, която съгласно заглавието си има друга централна тема (поведението спрямо войната в Украйна). Цел на този абзац е „да отговори на въпроса „Защо?“, който е от шестте основни при съставяне на информация“ и понеже „няма как всяка информация да съдържа подробна обосновка на заключенията, които я подкрепят, и затова сайтът на „Сега“ дава отправки към сродните публикации.“, продължава становището.

„В крайна сметка важни са фактите, а те са такива, каквито са: вотът на двете представителки от президентската квота бе в услуга на г-н К., въпреки че официално гласуваха против него. Той обаче имаше нужда не толкова да бъде избран, което би предизвикало силен смут, а трябваше никой друг да не бъде избран, за да остане на поста си. И точно това се случи“, се заключава в становището.

Коментира се и фактът, на който е отделено място и в жалбата: че по признанието на С.М. много публикации съдържат подобни наблюдения, но че авторите им са опитни журналисти, *„следят самостоятелно и от дълго време процесите“* и няма как *„всички да са се наговорили тенденциозно“*. Според „Сега“ в жалбата има стремеж *„да се възползва от Комисията за журналистическа етика като параван, за да отправи зад него упреци не само към „Сега“, но и към други медии, които не са склонни да приемат безкритично заблуждаващите ѝ ходове и трябва да започнат да ги представят като безспорни факти. Това е завоалирана атака срещу свободата на словото. Тя трябва да предизвика смразяващ ефект при по-нататъшното развитие на процедурата по избор на генерален директор на БНТ, а също и при цялостното отразяване на работата на СЕМ.“*

V. ФАКТИ

В публикация в електронното издание „Сега“ от 26 ноември 2022 г. под заглавие „Членове на СЕМ протестират срещу шефа си заради Украйна“ изданието информира читателите си за напрежението между жалбоподателя и двама от членовете на Съвета, довело до искане на нейната оставка. Искането е включено като извънредна точка в дневния ред на заседанието на СЕМ. Подробно се излагат изложените на заседанието мотиви. Цитиран е и отговорът на жалбоподателя, според която *„житейските ѝ принципи и дисциплината, които упражнява от години, е да не влиза в оправдателен режим“*. Тонът е неутрален.

Последният абзац на публикацията съдържа т.нар. *журналистически контекст*. Това е стандартен журналистически похват, насочен към аудитория, която не следи специално динамиката на отношенията, за да се улесни възприемането на действието, в случая на конфликта. В този абзац публикацията информира, че СЕМ се формира на квотен принцип и жалбоподателя е от квотата на президента, а членовете, които искат оставката ѝ като председател, са от квотата на парламента. Посочва се още, че *„има разминавания по основни теми, свързани с медийната среда и регулация“* на квотен принцип и като пример се дава избора на генерален директор на БНТ, който впрочем традиционно привлича голямо обществено внимание и е предмет на оживени обществени дискусии: *„Най-големият сблъсък досега се получи през юни, когато СЕМ трябваше да избере нов генерален директор на БНТ на мястото на Е. К., чийто мандат изтече в началото на юли. Въпреки че на думи четирима от петимата членове на СЕМ (с изключение на Г. Г., която подкрепи К. за нов мандат) обявиха, че бившият политик не заслужава да е начело на обществената телевизия, М. и Н. направиха всичко възможно той да остане на поста си и след изтичането на тригодишния срок на шефските мандати в БНТ и БНР.“* се казва в публикацията.

КЖЕ не разполага с данни да е искано и упражнено право на отговор.

VI. МОТИВИ

Публикацията отразява *парадокс на регулацията*: срещу досегашния генерален директор има четири гласа *„против“* от общо пет, но той *„печели“* продължаване на мандата си, което може да се окаже и безсрочно. В становището си „Сега“ обяснява ситуацията така: *„вотът на двете*

представителки от президентската квота бе в услуга на г-н К., въпреки че официално гласуваха против него. Той обаче имаше нужда не толкова да бъде избран, което би предизвикало силен смут, а трябваше никой друг да не бъде избран, за да остане на поста си.“

КЖЕ обсъди дали е нарушение по отношение на принципа *точност*. За да се произнесе, КЖЕ взема предвид стандартите, прилагани в практиката на Европейския съд за правата на човека, свързани с етичната и отговорна журналистика. Съгласно с чл.10, параграф 2 ЕКПЧ свободата на изразяване е придружена от "задължения и отговорности", които се отнасят и за медиите, дори по отношение на въпроси от сериозен обществен интерес. Поради тези "задължения и отговорности" защитата, предоставена от член 10 ЕКПЧ на журналистите във връзка с отразяването на въпроси от обществен интерес, е подчинена на условието журналистите да действат добросъвестно, за да предоставят точна и надеждна информация в съответствие с етиката на журналистиката (вж. например *Fressoz и Roire срещу Франция* [GC], № 29183/95, § 54, ЕКПЧ 1999-I и *Pedersen и Baadsgaard срещу Дания* [GC], № 49017/99, § 78, ЕКПЧ 2004-XI). [§42]¹

Според практиката на ЕСПЧ критериите при преценка дали медията действа според правилата на *отговорната журналистика*, са (неизчерпателно): приносът на публикацията към дебатите от обществен интерес; използваните източници и доколко те могат да бъдат кредитирани; статусът на лицата, които са в предмета на публикацията; естеството на твърденията в публикацията и тяхната фактическа основа.

1) Обществен интерес

КЖЕ намира, че въпросът за избор на ръководство на обществена медия е *от първостепенна важност и представлява обществен интерес*. В случая въпрос от обществения дневен ред намира основателно място в дневния ред на изданието „Сега“. ЕСПЧ е имал възможност да подчертае, че „общественият интерес е свързан с въпроси, които засягат обществеността до такава степен, че тя може законно да прояви интерес към тях, които привличат нейното внимание или които я засягат в значителна степен. Такъв е и случаят по отношение на въпроси, които могат да породят значителни противоречия, които засягат важен социален въпрос или които включват проблем, за който обществеността би имала интерес да бъде информирана“². Този факт се подчертава и в жалбата, и в становището на медията: множество публикации в различни медии (някои посочени поименно в жалбата под черта) стигат до сходни заключения за ролята на квотата на президента в СЕМ за запазване на статуквото.

2) Източници

КЖЕ обсъди степента, до която изданието „Сега“ може разумно да счита своите източници за *надеждни* по отношение на твърденията в публикацията (вж. *Fuchsmann v. Germany* §43, *Pedersen and Baadsgaard*, § 78). Комисията установи, че публикацията се отнася до заседания на СЕМ, предадени в съответствие с три официални протокола на СЕМ от 29 юни 2022, които са публични. Използвани са и приетите правила за избор на генерален директор на обществена медия, публикувани на сайта на СЕМ. Документите са с институционален произход. Протоколите съдържат мненията на всички членове на СЕМ по темата. КЖЕ приема, че *източниците са достатъчно надеждни*.

¹ ECtHR, *Fuchsmann v. Germany* § 42

² ECtHR, *Drousiotis v. Cyprus* §48

Извън обхвата на това решение остават източници, използвани от изданието за другите публикации по темата за избор на генерален директор на БНТ, някои от които са посочени и в жалбата. „Обсъжданата публикация не ги възпроизвежда“, се изяснява в становището на „Сега“.

Авторът на публикацията е посочен, той е журналист от изданието с практика в медийния сектор. На базата на казаното КЖЕ приема, че *източниците са достатъчно надеждни*.

3) Висок праг на критика, когато става дума за функции на лица, вземащи решения за много хора

Лицата, до които се отнася публикацията, са *публични фигури* – членовете на регулатора и действащият генерален директор на БНТ. Изборът на генерален директор е основна функция на медийния регулатор според Закона за радиото и телевизията и обществеността има интерес да бъде информирана за дейността на СЕМ по вземането на решения, от които зависи правото на информация на широк кръг български граждани, обществеността.

Според практиката на ЕСПЧ прагът на критика, отнасяща се до публични фигури, е по-висок: „границите на допустимата критика са по-широки спрямо лицата, на които са възложени официални функции, *по-специално по отношение на начина им на упражняване на тези функции, отколкото към частни лица*“.³

Такъв е и разглежданият случай, при това КЖЕ установи, че „разглежданите изявления *не се отнасят до личния живот на засегнатото лице, а до действията му за изпълнение на функцията*“⁴, в случая като членове и председател (за С.М.) на българския медиен регулатор.

Ето защо КЖЕ не споделя квалификацията в жалбата, че СЕМ и председателката му са *жертва* точно на публикацията в „Сега“ („на която *не само аз, като председател, но и СЕМ, като регулаторен орган, чиято репутация е потърпевша, сме жертва*“): те са предмет на допустимия според практиката на ЕСПЧ критичен анализ, без да се надхвърля прага му и без да се навлиза в информация от личен характер, несвързана с изпълняваните по закон функции.

4) Достатъчно фактическо основание

Както вече беше посочено, публикацията е информативна и отразява различия в СЕМ, довели до искане за оставка на жалбоподателя. Единствено в последното изречение е засегната темата за избора на генерален директор на БНТ. То гласи „*М. и Н. направиха всичко възможно той [Е.К.] да остане на поста си и след изтичането на тригодишния срок на шефските мандати в БНТ и БНР.*“ Според комисията „всичко възможно“ е *оценъчно твърдение*, то зависи от личната преценка на автора на публикацията за действията на всеки от двамата представители на квотата на президента поотделно и заедно.

За оценъчните твърдения в журналистиката ЕСПЧ има стандарт: „Изискването за доказване на истината на оценъчно твърдение е невъзможно да се изпълни и нарушава самата свобода на изразяване, която е основна част от правото, осигурено с член 10 ЕКПЧ. Когато дадено изявление е оценка, пропорционалността на дадена намеса зависи от това дали съществува *достатъчно фактическо основание за изявлението.*“⁵

³ ECtHR, *Banaszczyk c. Pologne*, §69

⁴ Пак там, §73

⁵ ECtHR, *Drousiotis v. Cyprus* §45

КЖЕ разгледа естеството на твърденията в публикацията и тяхното фактическо основание. Според протоколите на СЕМ от 29 юни 2022 г. на първо гласуване трима от членовете са посочили кандидат, за когото гласуват, а двама – именно представителите на квотата на президента - *са се въздържали* от гласуване. Не е без значение защитата на това въздържане от (и само от) членовете на президентската квота:

Според члена на СЕМ от квотата на президента Г.Н. , тя познава кандидата В.П. от 22 години, „като директор на дирекция „Новини, актуални предавания и спорт“ в Би Ти Ви Медия груп той отстояваше редакционната независимост и съм сигурна, че и в БНТ ще може да гарантира плурализма на обществената медия. Но – за да няма никакви спекулации, че изборът ми е субективен или емоционален и *за да няма упреци, включително от гилдията, и оспорване на решението на СЕМ, аз съм длъжна да се въздържа в този избор и да оставя на колегите да преценят кого да поставят на най-високата позиция в Българската национална телевизия.*“⁶ Г.Н. се въздържа при всички три гласувания. Така, след като Г.Н. се оттегля, изборът остава да се осъществи от четири от членовете на СЕМ, от които за избор е необходимо мнозинство от три гласа.

КЖЕ не намира „*да няма спекулации*“ и „*да няма упреци*“ за убедителни аргументи, доколкото членовете на СЕМ са призвани да действат в съответствие със закона, дори когато това е възможно да предизвика и упреци.

И втората представителка С.М. от квотата на президента заема позиция *въздържал се*: „Аз никога не съм упражнявала житейската дисциплина да избирам по-малкото зло или в този случай недостатъчното добро. Мисля, че *юнакът, който ще събуди спящия великан, не го видяхме през тези два дни.* [...] Надявам се, че охрабрят, ще добият смелостта и всички онези, които печално ми споделяха, че няма смисъл човек да рискува, да се подлага на това изпитание, в случай че няма политическа подкрепа. И вярвам, че ще го видим ако не скоро, *то в една следваща процедура.* Смятам, че въздържанието понякога е, макар и по-тежко и водещ до сложни последици в индивидуален план, често пъти *по-почтеният и уместен избор.*“⁷

Макар С.М. за разлика от Г.Н. да се включва във втория и третия тур, финалното ѝ изказване при закриването на процедурата, според протокола, е следното: [*„Не се произведе избор*] - *с което аз лично се гордея.*“

Като анализира в съвкупност действията на С.М. и Г.Н., КЖЕ намира, че оценъчното твърдение за резистентност на квотата на президента към избор на нов генерален директор на БНТ в описаната процедура *има достатъчно фактическо основание*: единият член на СЕМ от квотата на президента не гласува и в трите тура, а вторият член се въздържа в първия тур, споделя очаквания за избор „ако не скоро, в една следваща процедура“ още след първия тур, а в заключение декларира, че „*не вижда през тези дни юнака*“ и „*лично се гордее*“ с това, че не се е провел избор.

⁶ https://www.cem.bg/files/1657282264_protokol_21_29.06.2022_izbor_gendir.pdf

⁷ Пак там

Освен това в публикацията няма твърдение, че „именно и само заради квотата на президента не е направен избор“, както се твърди в жалбата. Твърдението е, че М. и Н. „направиха всичко възможно той [Е.К.] да остане на поста си“, но статуквото се дължи също така и на члена на СЕМ, гласувал за действащия генерален директор Е.К. и в трите тура (Г.Г.).

На основата на събраната информация и направения анализ, във връзка с чл. 17, ал. 1 от Правилника за дейността, Комисията за журналистическа етика прие следното:

РЕШЕНИЕ:

Намира: Жалба с вх. № 10-002 за **неоснователна** по т. 1 Точност от Етичния кодекс на българските медии .

Съгласно Правилника за дейността на Комисията за журналистическа етика решението да се изпрати на заинтересованите страни в 7-дневен срок от приемането му.

Председател на КЖЕ:

Нели Огнянова

Изпълнителен директор на

Фондация НСЖЕ :

Ева Петрова